

рушійним джерелом розвитку фірми і водночас фактором стабільності її існування.

Будь-яка приватновласницька ініціатива передбачає наявність суб'єкта її реалізації. Таким суб'єктом підприємницької діяльності є підприємець, менеджер фірми.

Серед відомих стилів управління для України перспективним є авторитарно-правовий стиль.

Серед трьох відомих моделей економічного розвитку (ліберальна, планова і соціально-ринкова) найперспективнішою для України є соціально-ринкова, яку відстоюють партії соціал-демократичного спрямування [2, с.40-41].

Результати психодіагностичних досліджень підтвердили наявність глибоких проблем у сфері психологічної готовності до підприємництва, а також показали наявність резервів до подальшого її розвитку на Прикарпатті.

1. Швалб Б. М., Данчева О. В. Практична психологія в економіці та бізнесі. – К., 1998.
2. Шморгун О. Н. Україна: шлях відродження (економіка, політика, культура). – К., 1994.

ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНЕ ОСМИСЛЕННЯ ІДЕЇ ПРОТЕСТАНТИЗМУ ОРЕСТОМ НОВИЦЬКИМ

Ольга Радченко,

V курс, філософський факультет.

Науковий керівник – Голянич М.Ю.,

кандидат філософських наук, доцент.

Ім'я Ореста Новицького у наші дні повертається з забуття і привертає увагу сучасних дослідників історії філософії України. Релігійно-філософські ідеї мислителя пройшли апробацію часом, витримали столітню прискіпливу критику опонентів, що розпочалася ще за його життя.

Система поглядів Ореста Новицького являла собою глибоко продуману та розвинену історико-філософську концепцію. Ретранслюємо логіку міркувань мислителя щодо осмислення ним ідеї протестантизму.

Ідея протестантизму передбачала відмову від сліпого підкорення розуму вірі, відкидала догмат непогрішності Папи Римського. З цього приводу Орест Новицький писав: “Філософія по духу своєму протестанська, вільна від церковного авторитету з панівним впливом давньої філософії; за своєю тенденцією – філософія примирення протилежностей, – від Декарта до нашого часу” [1, с.352]. На цьому етапі мислячий дух досягає повної самостійності і волі, здобутими у боротьбі зі схоластикою. Головний предмет філософії залишається незмінним з епохи Середньовіччя. Він, за словами Ореста Новицького, є протилежністю буття

і мислення, розуму і віри, добра і зла, необхідності і свободи. Ці протилежності містять передумови до єдності. Оскільки філософський дух ще не проник в істотний зв'язок мислення з буттям, то прагне до їх одностороннього примирення. На цій основі Орест Новицький виділяє 3 напрями:

- 1) філософський дух виходить з мислення розсудку, щоб дійти до буття. Це метафізика розсудку чи інтелектуалізм від Декарта до Вольфа;
- 2) філософський дух виходить з даного буття і чуттєвого досвіду, щоб дійти до мислення. Це сенсуалізм від Локка до Руссо;
- 3) філософський дух розпочинає з дослідження наших пізнавальних здібностей щодо власне можливості пізнання ними буття. З цієї позиції він шукає єдності мислення і буття. Його представляє ідеалізм від Канта до Гегеля і післягегелівська реакція.

Охарактеризуємо кожен з цих напрямів за Орестом Новицьким.

Перший напрям висвітлює спрямованість людського розсудку на пізнання істини як такої. Віра займає нейтральну позицію: її не заперечують, але й не звертають особливої уваги. На такій позиції стояв Декарт, названий представником “нерозвинутого протиріччя”. Суперечність віри і розуму розкривається наступним чином:

- 1) розсудок цілком заперечує, відкидає віру. Прикладом є реалізм Бенедикта Спінози;
- 2) сприйняття розсудком християнської віри, розвиток християнської містики (філософія Мальбранша);
- 3) розсудок намагається зняти ці протиріччя (ідеалізм Лейбніца, метафізика Вольфа).

Другий напрям – від Локка до Руссо – характеризується зверненням розсудку до чуттєвості. На основі набутого чуттєвого відчуття, сприймання чи уявлення піднятися до осмислення буття. Емпіризм висуває претензії на охоплення Безконечного (Локк, англійська філософія), але виявляється неможливість цього. Осягнене частково подається як остаточна істина (французький матеріалізм). Нарешті, третім етапом даної тріади є звернення філософствующого духу до внутрішнього світу, до об'єктивного внутрішнього досвіду (шотландська філософія, філософія 18-го ст.).

Третій напрям є особливо цікавим для нас, оскільки німецька класична філософія справила значний вплив на усю філософську думку 19-го ст. загалом і на творчість Ореста Новицького зокрема.

Отже, третій напрям, за періодизацією українського мисленника, триває від Канта і до “нашого часу”, тобто до 2-ї пол. 19-го ст. Філософствующий дух врешті досягає єдності буття і мислення. Кант обмежує можливості розсудку, який, на його думку, не здатний пізнавати Божественне. Німецький філософ чітко розділяє розсудок і розум. За метафізикою розуму, ідея первинна, а матерія (річ) вторинна. Орест

Новицький зазначав: “хоча метафізика розуму суміщає обидві сторони, але знову суперечливим чином” [1, с.362]. Це означає, що спочатку примирення падає у більшій мірі на сторону суб’єкта (суб’єктивний ідеалізм Канта, Якобі і Фіхте). Далі – на сторону об’єкта (об’єктивний ідеалізм від Шеллінга до Зольгера). Гегель примирює суб’єктивний і об’єктивний ідеалізм в ідеалізм абсолютний. Четвертий момент – післягегелівська філософія з критикою Гегеля.

Підсумовуючи “нову” філософію, Орест Новицький вказував, що вона успадкувала у Середніх віках протилежності мислення і буття, віри і знання, прагнула їх об’єднати. Подібним чином і в суспільному житті, на думку українського філософа, намітилось прагнення подолати загальне і часткове. Усвідомлено високе значення індивіда, того, що особиста свобода найкраще забезпечується суспільним порядком. Таким чином, кожна людина може вільно діяти у рамках закону. Досягнення окремих цілей найкраще укріплюється загальною метою держави. З іншого боку, суспільне життя повинне впроваджуватися свідомо, відповідно до розуму. Примирення загального і часткового досягається через свідому, розумну свободу. Орест Новицький заперечує протестанським священникам, що у Реформації примирилися духовне і світське, церква і держава [1, с.382]. Якщо у Середні віки розум підкорявся вірі, а держави – теократизму Папи, так і в протестанській філософії знання поставлене вище віри, держава – вище церкви. Філософ сподівається на їх рівноправність і примирення, що являє суттєве завдання для філософії ще очікуваного, третього періоду розвитку. Тоді, на думку Ореста Новицького, особистісна свобода, що утверджується у державах на правах розуму, повинна досягнути вищої, християнської свободи духу, яка утверджується на благодаті. Ідея благодаті розроблялася українською філософією ще з часів Київської Русі, знайшла оформлення у праці митрополита Іларіона “Слово про Закон і Благодать” [2].

У новій свободі загальне, закон – це не зовнішнє, а внутрішнє, що приймається духом як його вимога і сутність. Тоді християнське начало свободи, покладене в основу розвитку усього християнського світу, досягне своєї мети, здійсниться.

1. Орест Новицький. Поступовий розвиток давніх філософських учень у зв’язку з розвитком язичницьких вірувань. У 4-х ч. – Ч.4. – К., 1860.
2. Митрополит Іларіон. Слово про Закон і Благодать. “Історія України. Хрестоматія”. – К., 1993.